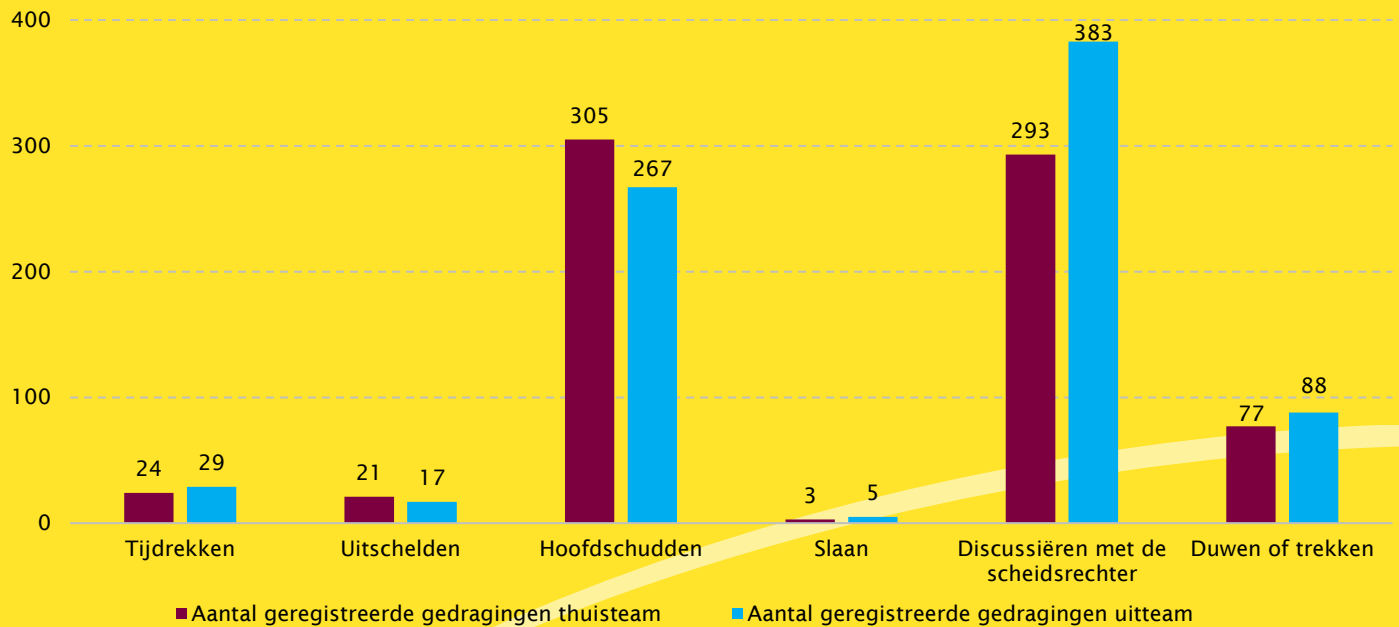

Onsportief wedstrijdgedrag: op zoek naar samenhang in verklarende factoren tijdens amateur voetbal- en hockeywedstrijden

Factsheet 2020/10

Vidar Stevens, Eva Heijnen en Nathan Geurink

Figuur 1 Aantal geregisteerde onsportieve gedragingen door spelers tijdens 63 amateur voetbal- en hockeywedstrijden (n=1512)

Bron: Mulier Instituut, 2020.

Onsportief wedstrijdgedrag: wat is het en hoe meten we het?

Sinds 2017 monitort¹ het Mulier Instituut het wedstrijdgedrag van spelers, trainers, scheidsrechters en supporters bij amateurwedstrijden met de SportklimaatApp². Jaarlijks worden er 300 amateurwedstrijden in allerlei sporten geobserveerd. Onsportief wedstrijdgedrag wordt in de monitoring gebruikt als verzamelterm voor negatieve gedragingen van spelers tijdens de wedstrijd die tegen de sportieve geest van het spel ingaan.

In de SportklimaatApp worden een zestal negatieve wedstrijdgedragingen van spelers tijdens amateurwedstrijden *realtime* geregistreerd: tijdrekken, uitschelden, hoofdschudden, slaan, discussiëren met de scheidsrechter en duwen of trekken. Zo wordt onsportief wedstrijdgedrag op een objectieve manier in kaart gebracht. Daarnaast worden observanten gevraagd om op een vijfpuntsschaal (van 'zeer onsportief' tot 'zeer sportief') aan te geven wat hun algemene gevoel is over de mate van sportiviteit tussen spelers tijdens een wedstrijd.

Zo'n subjectieve indicatie is nodig om te voorkomen dat een wedstrijd verkeerd wordt gelabeld. Soms verlopen

wedstrijden namelijk zeer sportief, maar slaan zij in de laatste minuten om in een negatieve aangelegenheid. Dit kan, bijvoorbeeld, komen door een opstootje na een rode kaart van een speler in de laatste minuut. In de SportklimaatApp worden dan veel negatieve gedragingen geregistreerd door de observanten, terwijl de spelers zich over de hele wedstrijd vooral sportief gedroegen. De subjectieve waarneming fungeert dus als een extra controle om zeker te weten dat de wedstrijd, op basis van de *realtime* gedragingen, daadwerkelijk geregistreerd kan worden als een sportieve of onsportieve wedstrijd.

Wat veroorzaakt onsportief wedstrijdgedrag?

Sommige sporters gedragen zich tijdens een wedstrijd onsportief omdat zij het moeilijk vinden hun gedrag te beheersen of met frustraties om te gaan. De oorzaak van het onsportieve gedrag ligt dan bij het persoonlijk handelen van de speler zelf. Toch komt het vaker voor dat het handelen van speler wordt bepaald door invloeden van buitenaf. Een wedstrijd is namelijk een sociaal proces waar meerdere personen, met verschillende rollen, bij betrokken zijn (Stornes, 2001). Eerdere internationale studies laten zien dat het wedstrijdgedrag van spelers wordt beïnvloed door gedragingen van supporters, coaches, de

scheidsrechter en het scoreverloop (Mummendey and Mummendey, 1983). Wetenschappers zijn het niet altijd met elkaar eens waarom deze factoren van invloed zijn op het wedstrijdgedrag van spelers. Zo laat Sacks et al. (2003) zien dat er tegengesteld wetenschappelijk bewijs is over de invloed van te rigide handelen van een scheidsrechter op de acceptatie van beslissingen door spelers.

Het nadeel van eerdere studies is dat wetenschappers niet hebben gekeken naar de combinatie van deze invloeden; zij hebben sec gekeken naar het individuele effect van supporters, coaches, de scheidsrechter of het scoreverloop op het wedstrijdgedrag van spelers. Hierdoor ontbreekt tot op heden het inzicht in hoe de sociale interactie tussen coaches, spelers, de scheidsrechter en de supporters tijdens de wedstrijd al dan niet leidt tot onsportief wedstrijdgedrag bij spelers. Vandaar dat wij deze dynamiek nader hebben bestudeerd.

Vier patronen die leiden tot onsportief wedstrijdgedrag bij amateur hockey- en voetbalwedstrijden

Om onsportief wedstrijdgedrag te bestuderen, hebben wij gebruik gemaakt van de *Qualitative Comparative Analysis* (QCA) methode en deze toegepast op 63 hockey- en voetbalwedstrijden die in het seizoen 2019-2020 zijn geobserveerd met de SportklimaatApp. De QCA methode wordt steeds vaker toegepast in sociaal-wetenschappelijk onderzoek. De methode is ontwikkeld door Ragin (1987) om beter te begrijpen hoe factoren met elkaar interacteren in het veroorzaken van een bepaalde uitkomst (zoals: onsportief wedstrijdgedrag bij spelers). De methode kijkt naar een noodzakelijke samenstelling van factoren ('patronen') die de kans op het ontstaan van de uitkomst vergroot. Wij komen tot vier patronen die bij 28,5 procent van de bestudeerde wedstrijden van invloed is geweest op het ontstaan van onsportief wedstrijdgedrag van spelers.

Het **eerste patroon** dat door de QCA analyse zichtbaar wordt, gaat over de rol van de scheidsrechter. Een scheidsrechter moet altijd reglementair handelen. Toch blijkt uit de analyse dat wanneer een scheidsrechter té reglementair handelt, zonder rekening te houden met de dynamiek van het spel, het handelen van de scheidsrechter juist een averrechts effect heeft op het

wedstrijdgedrag van hockey- en voetbalspelers. In 9,3% van de bestudeerde wedstrijden blijkt dat wanneer scheidsrechters de wedstrijd beter aanvoelen en de spelregels soepeler hanteren dit minder negatieve gedragingen van spelers tot gevolg heeft.

Uit de QCA analyse komen drie andere patronen naar voren die allemaal ingaan op de (sociale) interactie tussen de begeleiding van het thuis- of uitteam, het handelen van de supporters en het scoreverloop:

- **Patroon twee:** wanneer de wedstrijd afstevent op een gelijkspel én de begeleiding van het thuisteam onsportief handelt, de kans groter is dat de spelers in het veld zich ook onsportief gaan gedragen. Dit was een noodzakelijke combinatie van condities bij 16,3% procent van de bestudeerde wedstrijden.
- **Patroon drie:** wanneer er uiteindelijk geen gelijke stand op het scorebord verschijnt én de begeleiding van het thuisteam onsportief handelt, vertonen spelers onsportief wedstrijd gedrag ondanks positieve coaching door supporters langs de kant. Dit was een noodzakelijke combinatie van condities bij 9,3 procent van de bestudeerde wedstrijden.
- **Patroon vier:** wanneer de wedstrijd niet afstevent op een gelijkspel én de begeleiding van het uitteam onsportief handelt, vertonen spelers in het veld veel onsportief gedrag ondanks positieve coaching door supporters langs de kant. Dit was een noodzakelijke combinatie van condities bij 7,0 procent van de bestudeerde wedstrijden.

Hieruit blijkt dat de manier van begeleiding van grote invloed is op het wedstrijdgedrag van spelers, en dat positief gedrag van supporters bij amateurwedstrijden nauwelijks compenseert voor onsportief coachingsgedrag.

Twee hoofdvormen van onsportief gedrag

In de 63 hockey- en voetbalwedstrijden werden 1512 onsportieve handelingen van spelers geregistreerd (figuur 1). Tijdens de wedstrijden vertoonden spelers twee hoofdvormen van onsportief wedstrijdgedrag: hoofdschudden en discussiëren. Beide vormen van onsportief gedrag waren vooral gericht op de arbitrage van de wedstrijd. De thuisploeg gaat minder vaak in discussie

met de scheidsrechter. Dit kan te maken hebben met het gegeven dat bij amateurwedstrijden clubscheidsrechters de wedstrijd fluiten, en dat spelers van het thuisteam daardoor meer bekend zijn met de manier van fluiten van de scheidsrechter. Heel sporadisch rekten spelers tijd, maakten zij een slaande beweging naar een tegenstander of scholden zij de scheidsrechter of een andere speler uit.

Beleidsimplicaties: blij investeren in de arbitrage

Deze bevindingen hebben implicaties voor het ondersteuningsbeleid van scheidsrechters door de Koninklijke Nederlandse Hockeybond (KNHB) en de Koninklijke Nederlandse Voetbalbond (KNVB). De KNHB en KNVB moeten blijven investeren in de ontwikkeling van haar club- en bondscheidsrechters. Ook kan er gekeken worden naar nieuwe cursussen of certificaten 'positief coachen' voor trainers en begeleiders.

Om tot een goede arbitrage bij voetbalwedstrijden te komen is het borgen van een duidelijk clubarbitragebeleid bij lokale sportverenigingen, dat in lijn is met KNVB protocollen, van groot belang. Vooral de borging van begeleiding van scheidsrechters in het clubarbitragebeleid is belangrijk. Begeleiden kan zowel gaan over technisch-inhoudelijke adviezen (bv. welke lijnen kan een scheidsrechter het beste lopen) als sociale aangelegenheden (zoals een gesprek ter bemoediging of een luisterend oor). Door clubarbitrage een nadrukkelijker onderdeel van de vereniging te maken, en hierover ook te communiceren met spelers, begeleiders en supporters, kan er een klimaat ontstaan waar de autoriteit van scheidsrechters en wedstrijd sportiviteit meer is gewaarborgd.

Binnen de KNHB bestaat er al een heel gedetailleerd beschreven begeleidingsbeleid voor (beginnende) scheidsrechters tijdens wedstrijden (KNHB, 2016). Hierin wordt ook expliciet gewezen op de noodzaak om voorafgaande aan een wedstrijd de coaches en eventueel ouders in te lichten over de begeleiding van een scheidsrechter om begrip voor het handelen van de scheidsrechter te creëren en onduidelijkheden en problemen te voorkomen. Sommige hockeyverenigingen zijn recent gestart met het begeleiden van clubscheidsrechters via headsets. Dit mag van de KNHB toegepast worden als de tegenpartij op de hoogte is

gebracht van de bedoeling van deze headsets. Het bestendigen van dergelijke initiatieven draagt bij aan de weerbaarheid van het scheidsrechterskorps. Dit komt ook de sociale interacties tussen spelers, supporters, begeleiders en de scheidsrechter tijdens een wedstrijd ten goede.

Onderzoeksverantwoording

In dit onderzoek is gebruik gemaakt van de QCA methode en de programmeersoftware *R*. Wij hebben gekozen voor het uitvoeren van een *crispset* QCA analyse.

Referenties

- KNHB (2016). *Begeleiden beginnende scheidsrechters*. Te raadplegen: <https://www.knhb.nl/app/uploads/2016/12/Het-begeleiden-van-beginnende-scheidsrechters.pdf>.
- Mummendey, A. & Mummendey, H.D. (1983). Aggressive Behavior of Soccer Players as Social Interaction. In: Goldstein, J.H. (eds). *Sports Violence*. New York, NY: Springer.
- Ragin, C. (1987). *The Comparative Method: Moving Beyond Qualitative and Quantitative Strategies*. Oakland, CA: University of California Press.
- Sacks, D.N., Petscher, Y., Stanley, C.T. & Tenenbaum, G. (2003). Aggression and violence in sport: moving beyond the debate. *International Journal of Sport and Exercise Psychology*, 1(2), 167-179.
- Stornes, T. (2001). Sportpersonship in elite sports: on the effects of personal and environmental factors on the display of sportpersonship among elite male handball players. *European Physical Education Review*, 7(3), 283-304.

Voetnoten

- ¹Monitor Sportief Wedstrijdgedrag 2019: <https://www.mulierinstituut.nl/publicaties/25294/monitor-sportief-wedstrijdgedrag-2019/>.
- ²Informatie over SportklimaatApp: <https://www.mulierinstituut.nl/onderzoeksthemas/sportcultuur/sportklimaatapp/>.